

TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)

Uluslararası Hakemli Dergi Yıl: 2023/Güz, Sayı: 5

ISSN 2792-0879

İ. TELLİOĞLU “Fethedilenlerin Gözüyle Anadolu’nun Fethi”. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2020, ISBN 9786257201179. 133 s.*

Necdet CURA**

Anadolu, bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yer almakla beraber bu zengin coğrafya tarihin her döneminde gerek siyasi gerekse ekonomik açıdan son derece ciddi bir öneme haizdir. Bu önemin altında hiç şüphesiz ki pek çok neden yatmaktadır. Elbette bu denli önemli bir coğrafyanın hâkimiyeti oldukça zor ve çetrefilli olacaktır. Devletler, bu zorlu coğrafyada tarihin her döneminde hâkim olmak istemişlerdir. Onun içindir ki yalnızca salt tarihî bilgi akışı içinde değil, aynı zamanda dönemin kaynaklarını tenkit eden ve şahıslar üzerinden giden eserlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Ele aldığı dönem açısından Orta Çağ’a denk gelen kitap, içeriğinde yer alan pek çok tarihî bilgiyi yeni bir üslupla sunuyor olması bakımından önemlidir.

Kitabın yazarı İbrahim Telliöğlü, akademik çalışmalarını ağırlıklı olarak Orta Çağ Türk-İslam Devletleri Tarihi, Trabzon Rum Devleti, Karadeniz Tarihi gibi konularda yoğunlaşmıştır. İbrahim

* Geliş tarihi: 06.10.2023

Kabul Tarihi: 16.10.2023

Atıf: Cura, N. (2023)“Fethedilenlerin Gözüyle Anadolu’nun Fethi”. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2020, ISBN 9786257201179. 133 s. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 5: 66-69.

** Mezun, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, ANKARA / TÜRKİYE. E-posta: curanecdet@gmail.com
ORCID: 0009-0003-0192-0714

Tellioğlu’nun *Trabzon Rum Devleti*¹ isimli çalışması da yazarın dil ve anlatım özelliğindeki ustalık ve literatürdeki hâkimiyetini ortaya koyan oldukça başarılı bir eserdir.

Tellioğlu’nun eseri orta zamanlardaki Türklerin Anadolu coğrafyası üzerindeki faaliyetlerini göstermesi bakımından önemli olduğu gibi aslında bir çeşit imaj ve kimlik çalışması mahiyeti de taşımaktadır. Bu noktadan bakacak olursak ülkemizde imaj ve tarihin başaktörü olan insanların psiko-sosyal durumları, liderlik vasıfları gibi çalışmaların azlığının yanında imaj çalışmalarına ciddi anlamda ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Kitapta birinci el kaynaklar yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Farklı milletlere mensup Tarih yazarlarının ifadeleri üzerinden yorumlar yapılmış ve bu doğrultuda bir çalışma ortaya konulmuştur. Tarihçiliğin en önemli hususlarından birini teşkil eden tenkit hususu da kitapta sıkça kendine yer bulmuştur. Yalnızca birinci el kaynak olduğu için kaynakların tamamı doğru, sahih gözüyle yaklaşılmaması ve kaynak kritiğinin yapılması ise bilhassa akademik çalışmalar yapan kişilere yol göstermesi bakımından çok değerli bir örnek teşkil etmiştir. Son zamanlarda Selçuklu Tarihi’ne olan ilginin artmasıyla beraber bu alanda yeni eserler vücuda getirilmiştir. Bazı galat-ı meşhurlar artık değişmeye ve kişiler ehil ellerden çıkan kitapları incelemeye başlamışlardır.

Bu durumun bir sonucu olarak da Türkiye’de son zamanlarda Selçuklular ile ilgili son derece başarılı akademik çalışmalar okuyucuyla buluşmaktadır. Bununla beraber Türklerin Anadolu’yu yurt kılmalarının başlangıcı gibi konuların yanı sıra komşu devletlerle kurulan ilişkiler gibi pek çok konu eserlerde irdelenmektedir.

Fakat hâlâ yetersiz kalınan alanlardan biri Anadolu’yu yurt kılan Türklerin karşısında duran siyasi otoritelerin ve otorite çevrelerindeki entelektüellerin durumlara verdiği tepkiler, kaynaklarda Türklere dair kullandıkları dildir. Söz konusu olan boşlukları doldurmak isteyen kitapta yazar durumu sade bir dille ifade etmiştir. Yazar kitabın önsöz kısmında “*Elinizdeki bu çalışma Anadolu’nun fethi sırasında Selçukluların karşısında yer alan unsurların meseleye nasıl baktığını ortaya koymaktadır*”² şeklinde ifade etmektedir.

Kitabın önemi tam da bu noktada başlamaktadır ki mesleki anlamda tarihçiliği benimsemiş kişilerin derdini ancak yine ancak yine bir tarihçinin anlayabildiği görülmektedir. Tarihçinin derdini anlayan kitap yalnızca tarih okurları için değil genel okuyucuya da hitap etmesi ve ödül kazanması buraya kadar anlatılanların küçük bir özetidir.³ Akademik bir çalışmanın geniş okur kitleleri tarafından ilgi görmesi ve ödüllendirilmesi ise eserin önemini bir kez daha göstermektedir.

Kitap, önsöz ve giriş haricinde üç bölümden oluşmaktadır. Kitabın girişinde kaynaklar tanıtılırken olabildiğince titiz davranılmıştır. Tarihçilik için kaynakları taramak ve objektif bir şekilde analiz

¹ İbrahim Tellioğlu, *Trabzon Rum Devleti (1204-1461)*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2020.

² a.g.e., s. 9.

³ <https://www.ntv.com.tr/sanat/prof-dr-ibrahim-tellioglu-en-iyi-kitap-odulunu-kazandi.g3nXsTcxFO2TtFU6LUOcg#> (Erişim Tarihi:4.10.2023)

etmek gibi ciddi bir vazife de hesaba katıldığında bu alanda çalışma yapmak isteyen kişiler için son derece önemlidir.

Giriş ve Önsöz’ün ardından kullanılan “Tanıklar” ifadesi kitabın akademik tarafının olmasının yanı sıra edebî açıdan da her alandan okura bir dil estetiği vereceğini de göstermektedir. Sırasıyla Ermeni kaynakları, Doğu Roma kaynakları, Süryani kaynakları ve Gürcü kaynakları aktarılmaktadır.

Kitaptaki, “Anadolu’daki İlk Zafer: Pasinler Savaşı, Ani’nin Fethi, Malazgirt Savaşı’ndan Dragos Antlaşması’na Anadolu’nun Durumu” bölümlerinin her biri ayrı bir kitap olacak hüviyettedir. Hatta Malazgirt sonrası Anadolu’da kurulan Türk-İslam hâkimiyetinin çeşitli siyasi, sosyal ve idari yönleri üzerinde epeyce irdelenecek malzeme bulunmaktadır.

Müellif, kaynakları tanıttikten sonra kitabın ikinci bölümünde Türklerin Anadolu’ya girişine dair bir girizgâh yapar. Selçukluların Anadolu’ya Girişi başlıklı bu bölümde araştırma/inceleme eserlerle beraber birinci elden kaynakların dengeli kullanımı dikkatlerden kaçmamaktadır. Bir diğer husus böylesine sınırları çizilmiş bir kitapta, kitabın dilinin son derece açık ve akıcı olmasıdır. Yazarın üslubundaki ustalık ile tarihe ilgisi olan okuru da satırlarda tutmayı başarabilmekte olduğunu da ifade etmek gerekir.

İkinci bölümden sonra üçüncü bölümde “Anadolu’da Siyasi Hakimiyetin El Değiştirmesi” başlığıyla beraber toplamda 5 ara başlıkta incelenmiştir. Bu başlıklar sırasıyla, “Ani’nin Fethi”, “Romanos Diogenes’in (1068-1071) Doğu Seferleri ve Türkler”, “Fethin Dönüm Noktası: Malazgirt Savaşı”, “Malazgirt Savaşı’ndan Dragos Antlaşması’na Anadolu’nun Durumu”, “Dragos’tan Sonra” şeklindedir. Yazar bu bölümde Ani’nin Fethi ile başlayan süreçte Türklerin, Anadolu’nun doğusunda kalan ve kimilerince “alınamaz” olduğunu ifade ettikleri bu bölgeyi almasıyla beraber konuyla ilgili Ermeni kaynaklarındaki yorum ve görüşlere de yer vermiştir. Kitabın diğer Selçuklu eserlerine göre farkı burada ortaya çıkmaktadır. Kitabın isminden de anlaşılacağı üzere “fethedilenlerin” bakış açısına yer verilmesi ve bu bakış açısının devrin siyasi, sosyal, askerî, ekonomik olaylarını görerek aktarması önemlidir.

Hiç şüphesiz ki Anadolu gibi üzerinde yaşadığımız bir toprak parçasının fethini siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleriyle aktarmak önemli olduğu kadar bu önemi biraz da imaj ve rakip devletler/siyasi yapılar nazariyesinden incelemek de son derece ehemmiyet taşımaktadır. Yalnızca Anadolu coğrafyası için değil birbirinden farklı Türk coğrafyaları hakkında da benzer çalışmalar yapılabilir. Fethedilen coğrafyadaki milletlerin Türk hakimiyetine verdikleri reaksiyon ile farklı kitapların kaleme alınacağını kitabı okuyanlar da düşünecektir.

Kullanılan yöntemler, kaynakların titiz bir şekilde incelenmesi ve bu kaynakların eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, kitabın tarih alanında saygın bir konuma gelmesine katkıda bulunmaktadır.

Ayrıca eser, tarih severlerin yanı sıra akademisyenler, araştırmacılar ve öğrenciler için de değerli bir kaynak olma özelliği taşımaktadır. Zengin içeriği ve kapsamlı bilgisi sayesinde bu kitap gelecekteki çalışmaların temelini oluşturacak ve Anadolu’nun tarihine ilgi duyan herkes için vazgeçilmez bir başvuru kaynağı hâline gelecektir. Sonuç olarak “Fethedilenlerin Gözüyle Anadolu’nun Fethi” Anadolu tarihini merak eden herkesin kütüphanesinde bulunması gereken, etkileyici ve bilgi dolu bir eserdir. Yazarın emekleri ve titiz çalışması, kitabın okuyucuya sunulan farklı perspektifi ile önemli bir tarihî zenginlik sunmaktadır.